Gulahallančoahkkin

Bagadallan gulahallaneahkediidda

Mat leat Gulahallančoahkkimat?

Gulahallan čoahkkin lea čoahkkin gaskkal bargiid ja vánhemiid gos bargá ovttas sihke eastadit, bissehit ja čuovvulit givssideami

Manne Gulahallančoahkkimat?

Vai mánná vásiha ahte son lea mávssolaš oasseváldi oktavuođas, fertejit vánhemiin ja bargiin leat buorre gulahallan. Gulahallančoahkkin lea reaidun lihkostuvvat dien barggus.

Man dávjá

Gulahallančoahkkimat berrejit dollot unnimusat oktii jagis. Rávvejuvvo ahte dollojit guovtte geardde jagis.

Áigemearri

Rávvejuvvo 2,5 diimmu okte árrat čakčajahkebealis ja okte árrat giđđajahkebealis, mas čuovvula soahpamušaid vuosttas čoahkkimis

Ráhkkaneapmi ovdal čoahkkima

Cavgileapmi, ráđđi ja resurssat maid geavaha go ráhkkana gulahallančoahkkimii.

- Gulahallančoahkkin(mat) merkejuvvojit mánáidgárddi jahkejuvlii.
- Smiehttangažaldagat lea ovdagihtii váldon ovdan bargiidčoahkkimis.
- Välljet gulahallančoahkkima jođiheaddji. Rávvejuvvo ahte mánáidgárddi jođiheaddji jođiha čoahkkima.
- Buot bargit fertejit oasálastit gulahallančoahkkimis.

Geahča videoid

Áigeguovdilis smiehttangažaldagat ovdal gulahallančoahkkima

Áššedáhpáhus gulahallančoahkkimii

- Sádde gohčču̇ma gulahallančoahkkimii (liŋka gohčču̇mii/bovdejupmái)
- Kopiere árkka mas leat dat golbma váldoprinsihpa, bija buot stuoluide (liŋka teavsttaid mállii)
- Peanna ja bábir buot joavkkuide
- Latnjajuohkin
- Káffe/teadja/guossoheapmi

Gulahallaneahkeda álggaheapmi

Evttohus maid sáhtát dadjat go álggahat gulahallančoahkkima.

«Bures boahtin gulahallančoahkkimii!
Lea hui buorre ahte ná ollu vánhemat leat boahtán deike otná eahket! Mii dárbbašit guhtet guoibmámet go galgat bargat eastadit givssideami mánáidgárddis. Mii fertet oahpásmuvvat vai mii diehtit maid dii vánhemat jurddasehpet ja oaivvildehpet mo mánáidgárdi sáhttá bargat buorebut, ja mo dii vánhemat sáhttibehtet veahkehit. Muhtimat dis leat oahppásaččat, ja earát gis eai soaitte dovdat nu máŋgasa. Dál lea goit buorre vejolašvuohta oahpásmuvvat.

Mii sávvat oažžut buori gulahallama dan birra maid mii jurddašit mii lea ollesolbmuid ovddasvástádus, sihke mánáidgárddi bargit ja vánhemat, vai sáhttit lágidit oadjebas ja buori beaivválaš dili min mánáide.

Áigerámma: Mii galgat geargat dii 1..... rádjái, ja mun áiggun dadjat veaháš mo eahket šaddá, muhto vuos áiggun dadjat veaháš stoahkama, ustitvuođa, givssideami ja olleolbmuid ovddasvástádusa birra.

Stoahkama ja ustitvuođa mearkkašupmi
Go mii jearrat mánáidgárdemánáin mas sii beroštit eanemus dáppe mánáidgárddis, de sii vástidit stoahkat ja oažžut ustibiid. Eatnasat namuhit guokte dahje golbma geaiguin sii leat buoremus ustibat. Fátmmasteapmi stoahkamis ja ustitvuohta leat áibbas vuđolaš mánáid sosiála, emošunealla ja kognitiivvalaš ovdáneapmis. Stoahkamis ohppet mánát bargat ovttas, sii besset hárjehallat ja vásihit nákkuid, ja čoavdit váttisvuođaid ovttas. Sii hárjehallet eallimii. Seammás dárbbašit sii doarjaga ja bagadallama ollesolbmuin jus ieža eai nákce čoavdit. Muhtin mánát dárbbašit maid veahki beassat fárrui stoahkamii.

Maid mii oaivvildit givssidemiin?
Go lea sáhka maid mii oaivvildit givssidemiin, de lea maid sáhka guoddu mánáid ektui. Muhtimat dis soaitibehtet divvut gažaldaga ahte givssidit go nie smávva mánát nu go mánáidgárdemánát. Dutkan Norggas ja eará eurohpalaš riikkain čájeha ahte leat gaskkal 6-12 % mánát mánáidgárddis geat givssiduvvojit. Olggušteapmi stoahkamis lea dábáleamos givssideapmi mánáidgárddis.

Dutkanprojeavttas “Hele barnet, hele løpet, mobbing i barnehagen” (Olles mánná, olles áiggi, givssideapmi mánáidgárddis) áice dutkit ahte okta dahje guokte máná juohke mánáidgárddis olgguštuvvojedje stoahkamis, ja ahte ollesolbmot eai fuomášan ahte nie dáhpáhuvai. Oktasaš dovdomearka lei ahte ollesolbmot dávjá čilgejedje ahte mánát ledje negatiivvalaččat go ledje menddo vuovdnát dahje ahte geassádedje oktavuođain.

CAVGILEAPMI: Lea vuogas ahte lea okta gii váldá áiggi ja geas lea ovddasvástádus doallat áiggi.

Álgin 30 min

[Cavgileapmi gulahallama jođiheaddjái]

- Geahča dárkilit sutnje gii hállá ja buktá evttohusa.
- Muitte giitit juohke evttohusa ovddas, ale deattut ovtta ge eanet go nuppi.
- Muitte oažžut jienasteami juohke joavkkus.
- Muitte: Jeara ovtta gažaldaga ain hávális vai ii okta ge «gurgal» visot maid leat váldán ovdan guhkes «sártnis».
- Muitte geahččalit dásset leaikka ja duođa čoahkkima vuolde.

Nu go mii áddet givssideami, váikkuha dasa maid mii jurddašit givssideami birra go guoská sihke eastadit, bissehit, bargat dainna ja čuovvolit givssideami, muhto maiddái maid mii jurddašit mánáid ja dárbbuid birra.

Dutkanprojeavttas “Hele barnet, hele løpet, mobbing i barnehagen” (Olles mánná, olles áiggi, givssideapmi mánáidgárddis) čilgejuvvo givssideapmi ná: «Givssideapmi leat dagut ollesolbmuin ja/dahje mánáin mat hehttejit dovdat ahte lea dehálaš oasálasti oktavuođas ja vejolašvuohta oasálastit».

Dát ipmárdus lea vuođđuduvvon jurdagii ahte mis buohkain lea dárbu, sihke mánáin ja ollesolbmuin, gullat oktavuhtii. Diet fátmmasta dárbbu máhttit ja váikkuhit, ja ahte mánát rievtti mielde háliidit bargat ovttas eará mánáiguin ja minguin, ollesolbmuiguin, muhto eai nákce dan okto. Mánát ohppet ovttasbarggu ruovttus ja mánáidgárddis. Mii, ollesolbmot leat rollamodeallat dainna lágiin go mii bargat ja háleštit ovttas. Mo mii čoavdit nákkuid ja mo mii hálddašit iežamet dovdduid. Go givssiduvvo, de hehttejuvvojit diet vuđolaš dárbbut.

Leat muhtin myhtat ahte mánát leat vašánat ja bahánihkkánat, muhto lea boastut nie čilget mánáid birra. Sii sáhttet bargat áššiid maid mii ollesolbmot dulkot vašánin ja bahánihkkánin, muhto mánát EAI leat vašánat ja bahánihkkánat. Sii sáhttet čurbošit sániiguin ja daguiguin váttis dilis, juste de go mii ollesolbmot. Mánát dárbbašit ollesolbmuid buorrin ovdamearkan.

Mii dies lea dahkat givssidemiin? Lea sáhka min guottuid birra, mo mii jurddašit mánáid birra, speadjalastá mo mii deaivvadit mánáiguin. Diet leat vásihusat mat mánáin leat fárus máilbmái. Muhtin mánát rahčet eanet go earát gávnnahit mo stoahkat ovttas. Sii dárbbašit liige doarjaga, liekkusvuođa, čielga jođiheami ja bagadallama ollesolbmuin geat barget ovttas sihke ruovttus ja mánáidgárddis.

Buorre psykalaš dearvvašvuohta, ustitvuohta ja dovdat gullevašvuođa, leahkit oadjebas dahje ii, lea sáhka ahte leat ovttas. Mainna lágiin mii birgehallat guđet guimmiiguin. Ja ii unnimusat mo vánhemat ja mánáidgárdi barget ovttas.

Vai mánát galget vásihit iežaset dehálaš oasálažžan mánáidgárddis, ferte vánhemiin ja bargiin leat buorre gulahallan. Gulahallančoahkkin lea reaidu ahte lihkostuvvat dieinna bargguin.
Ja mis leat soames prinsihpat mat galget báidnit gulahallančoahkkima:

FUOLALAŠ LAGASVUOHTA – ÁRVVASVUOHTA – FLEKSIBILITEHTA

1. Fuolalaš lagasvuohta mearkkaša ahte lea áibbas ja ollásit das dan birra mii dáhpáhuvvá dál ja dás. Mobiilla rádjat eret, nákkut ruovttus, váttis bargoáššit ja eará biddjojit eret.
2. Árvvasvuohta: Leahkit árvvas, lea guoddu mas lea ustitlašvuohta ja buorredáhttu guovddážis: Lea sáhka ahte mii buohkat dáhttut nubbái buori ja ahte min mánáin galgá leat buorre beaivválaš dilli. Diet gáibida ahte mii buohkat leat ráhpasat ja beroštit das maid nubbi háliida muitalit midjiide, ii unnimusat dálle go lea eará go maid mii ieža oaivvildit ja jurddašit.
3. Fleksibilitehta: Fleksibilitehta lea sáhka oaidnit dili ieš guđet beliin. Buohkat fertejit čájehit dáhtu rievdadit iežaset oaiviliid, eai ge dušše doalahit daid, leahkit rahpasat earáid evttohusaide.

Ulbmilin dieiguin golmma áššiin lea loktet ahte buohkaid jiena galgá leat vejolaš gullat. Buohkaid oaivilat lea lihka gustovaččat. Ii mihkke ge leat gáiggas vaikko lea earálágan go earáid oaivilat. Ii buohkaid mielas leat seamma suohtas hállat ollu, ja dat gal lea

áibbas ortnegis. Muhto lea dehálaš ahte buohkain lea vejolašvuohta beassat dadjat juoga. Cavgileapmin sáhttá ahte joavku bivdá buohkaid dadjat juoidá gažaldagaide ja sihkkarastit ahte buohkat leat beassan buktit oaivila.

Presenteret rámmaid ja joavkkuid organiserema ja dievasčoahkkima
Ja maid mii fertet bargat dán álggaheami maŋŋá?
Dál lea diibmu ....., ja dat mearkkaša ahte mis lea guokte diimmu áigi dán rájes.

Mii mannat joavkkuide: 5 -7 juohke joavkkus, čielga vánhenjoavkkut ja mánáidgárdebargit.

Dii oažžubehtet buohkat ovtta áššedáhpáhusa. Seamma áššedáhpáhus, muhto gažaldagat veahá goabbatláganat, okta vánhemiidda ja nubbi mánáidgárdebargiide (ovdamearkan maid oaivvildat don lea vánhemiid ovddasvástádus? vs. maid oaivvildat don lea mánáidgárddi ovddasvástádus?).
Válljebehtet joavkojođiheaddji, nuoramusa dahje boarrásepmosa, geas lea váldoovddasvástádus buktit ovdan bohtosiid. Muhto buohkat veahkehit. Lea dehálaš ahte buohkaid jietna gullo, nu ahte ii leat dušše ovtta dahje guoktása.

Mo geavahit áššedáhpáhusa?
Áššedáhpáhus lea jurddašuvvon vuolggasadjin gulahallamii vai oažžu dehálaš perspektiivvaid ovdan. Muhto lea maid dehálaš oažžut ovdan «gokko gáma skohpalastá», namalassii mii lea dehálaš didjiide. Dievasčoahkkimis mii váldit vuođu áššedáhpáhusas, muhto maiddái fáttáin maid dii guoskkaheiddet go barggaidet gažaldagaiguin.

Dat mii dás lea dehálaš, lea dat maid dii oaivvildehpet.

Áigerámma
Dii mannabehtet joavkkuide ja oažžubehtet bargat 40 minuhta
+ 10 minuhta boddu

Joavkogulahallan

Áššedáhpáhus maid geavaha joavkoságastallamis.

VÁNHEMAT

Olggušteapmi stoahkamis
Trine eadni muitala dutnje ahte du mánná olggušta Trine stoahkamis. Earenoamážit dalle go stohket olgon. Don it ipmir dan go eai goasse ge leat okta ge ovdal muitalan diekkár dáhpáhusaid birra. Ii okta ge bargiin mánáidjoavkkus leat muitalan diekkár dáhpáhusaid birra. Baicca nuppe láhkái.
Don hálat eará vánhemiiguin ja gulat ahte muhtin mánát muitalit ruovttus ahte sin mielas Trine lea gáiggas, ahte ii leat suohtas stoahkat suinna, son «čuvvoda» ii ge bálljo jietnat maide ge. Don it dovdda Trine vánhemiid, dušše nivkalan sudnuide feaskáris ovdal go ovtta iđida de Trine eadni fáhkkestaga bisánahttá du go lea vuolgimen mánáidgárddis ja dadjá ja muitala ahte son vásiha dien ieža nieiddaža/bártnáža givssideapmin.

- Mii lea du ovddasvástádus, ja maid konkrehta sáhtát don dahkat?

Mielddus bargiide gulahallančoahkkimis

Mielddus vánhemiidda gulahallančoahkkimis

- Mii lea bargiid ovddasvástádus, ja maid konkrehta sáhttet sii dahkat?
- Mii lea Trine eatni ovddasvástádus, ja maid konkrehta sáhttá son dahkat?

Smávva mánáid ustitvuohta
- Makkár guottut leat dus dasa ahte «buohkat galget stoahkat buohkaiguin»?
- Jus dis leat ”ustitnjuolggadusat” ruovttus, dahje bidjabehtet čielga guottuid ja vuordámušaid ustitvuhtii: Mii doaibmá bures dieid njuolggadusaid ektui, ja maid livčči sáhttán dahkat vel buorebun?

Maid vásihat don stuorámus hástalussan mánáidgárddis givssideami ektui?
Lea go dus evttohus čovdosii hástalussii? Maid sáhtát don dahkat? Maid sáhttet bargit dahkat? Maid sáhttá jođiheaddji dahkat?

BARGIT

Olgušteapmi stoahkamis
Trine eadni muitala ahte Trine dadjá ahte ii okte ge ”hálit stoahkat suinna”, ahte ”earát dušše mannet eret go son boahtá”Diet lea earenoamážit go stohket olgon. Don it leat vásihan dien ieža barggus mánnájoavkkuin. Trine lea várrogas nieiddaš, son stoahká ollu okto ja don leat jurddašan ahte sus orru leamen áibbas buorre. Ii okta ge eará vánhen leat muitalan sullasaš dáhpáhusaid birra.
Don hálat muhtin eará bargiiguin ja gulat muitalusaid ahte muhtin mánáid mielas lea Trine gáiggas, ahte ii leat suohtas stoahkat suinna, ”son dušše čuvvoda ja ii jietnat bálljo maide ge».

- Mii lea du ovddasvástádus, ja maid konkrehta sáhtát de go bargin mánáidgárddis dahkat?
- Mii lea vánhemiid ovddasvástádus, ja maid konkrehta sáhttiba soai dahkat?

Smávva mánáid ustitvuohta
- Makkár guottut leat dis dasa ahte «buohkat galget stoahkat buohkaiguin»?
- Jus dis leat “ustitnjuolggadusat” mánáidgárddis, dahje gaskkustehpet čielga guottuid ja vuordámušaid ustitvuhtii mánáid gaskka: Mii doaibmá bures dieid njuolggadusain fáttá ektui, ja maid livččiidet sáhttán dahkat vel buorebut?

Maid vásihat don lea stuorámus hástalus mánáidgárddis givssideami ektui?
Lea go dus evttohus čoavdit hástalusa? Maid sáhtát don dahkat? Maid sáhttet vánhemat dahkat? Maid sáhttá jođiheaddji dahkat?

Boddu: 10 minuhta

Dievasčoahkkimis gulahallan

Muhtin njuolggadusat go jođiha gulahallančoahkkima

- Buot joavkkuin galget evttohusat fárrui, visot “sála” galgá mielde. Vuolgá

Áigemearri: 1 diimmu ja 10 minuhta.

CAVGILEAPMI:

mánáidgárddi sturrodagas, muhtin mánáidgárddit leat nu stuorrát ahte eai buot joavkkut sáhte buktit evttohusaid buot áššiin, muhto geahččalehpet nu guhkás go rámmat luitet

- Muitte : Loahpalaš digaštallamiid boađus galget leat 2 konkrehta evttohusa vánhemiid ja mánáidgárddi gaskka mo sihke eastadit, bissehit, bargat ja čuovvulit givssideami. Áibbas konkrehta mearkkaša diet: 2 doaimma vánhemiid ektui ja 2 doaimma mánáidgárddi bargiid ektui. (liŋka čuovvolanskovvái).
- Buot oaiviliin lea seamma árvu. Ii mihkke ge leat boastut.
  Jođiheaddjin galggat don:
  - Divvut rabas gažaldagaid (Ii gažaldagaid maidda vástida «Juo» dahje «Ii»).
  - Duođaš vástádusaid dalle go lea lunddolaš: ovdamearkan «mun gulan ahte don dajat ahte ..»
  - Gažaldat mii viiddida: «don logat bovdet máná ja vánhemiid ruoktot. Geaid don de jurddašat?»
  - Giitit juohke vástádusa ovddas: «ollu giitu, dehálaš evttohusaid ovddas».
- Geavat **dialogalaš giela** ja divo rabas M-gažaldagaid, ovdamearkan:
  - Maid jurddašat don ... birra?
  - Maid dárbbašat don mánáidgárddi bealis diekkár diliin?
  - Maid sáhtát don dahkat?
  - Mo jurddašat/jurddašeahppi doai vánhemat sáhttibehtet bargat ovttas jus du bártnáš Jakob boahtá ruoktot ja muitala ahte Martin ja Jonas leaba leamašan hilbadat suinna?
  - Maid jurddašat/jurddašeahppi galgá bargat dieinna?
  - Mainna lágiin jurddašat/jurddašeahppi dien sáhttá dahkat?
  - Maid oaivvildat lea du ovddasvástádus ..., vánhemiid ovddasvástádus ..., mánáidgárddi ovddasvástádus

Dievasčoahkkimis **loahpalaš boađus galget leat 2 konkrehta evttohusa** ovttasbargui gaskkal mánáidgárddi ja vánhemiid sihke eastadit, bissehit ja bargat givssidemiin.

- (10 minuhta) Okta ášši dahje okta doaibma maid dii oaivvildehpet ahte bargit mánáidgárddis sáhttet dahkat eastadit givssideami mánáidgárddis. Jođiheaddjis lea ovddasvástádus čuovvulahttit rievdadusevttohusaid.
- (10 minuhta) Okta ášši dahje okta doaibma maid dii vánhemat oaivvildehpet ahte vánhemat sáhttet dahkat eastadit givssideami mánáidgárddis. Vánhenjoavku soabada gii/geat galget čuovvulahttit evttohusaid.

- Muitte dan golbma prinsihpa (málle mii ihtá)
- Muitte duođaštit buot vásihusaid ovtta láhkái «ollu giitu» ja čábbát geahčastit sutnje gii juohká. Buot vástádusat galget duođaštuvvot.
- Buot joavkkut galget sáhttit buktit árvalusaid dievasčoahkkimis.
- Lea ge diehtomielalaš leat sihke mota ja duođalašvuođa ektui miehtá čoahkkima.
- Bija goit 20 minuhta loahpaheapmái nu ahte konkrehta doaimmaid šiehtadallabehtet.

Čoahkkima čuovvoleapmi

Lea dehálaš ahte jođiheaddjis lea váldoovddasvástádus čuovvulit ášši ide mat bohtet ovdan gulahallančoahkkimis.

Dat mearkkaša ahte jođiheaddji bidjá skovvái doaimmaid mat leat čállojuvvon ja čuovvula:

- Bargiidčoahkkimis(-iin) čielggaduvvo mo dien guovtti doaimma, mat gusket earenoamážit mánáidgárdái, mat leat skisserejuvvon konkrehta, galgá čuovvulit, gii galgá, goas galgá, mainna lágiin galgá, mearridit dáhtoniid doaimmaide ja

Viečča čuovvulahttinskovi

CAVGILEAPMI: Ii berre mannat eanet go vahku dan rájes go leai vánhenčoahkkin ovdal go dollo fas čoahkkin gaskkal vánhen-áirasiid ja jođiheaddji.

árvvoštallamii.

- Čoahkkimis ovttasbargolávdegotti áirasiiguin, dakka maŋŋá čoahkkima, dahkat dan seamma vánhemiiguin. Goappašiid doaimmaid galgá digaštallat,
- Evttohus gažaldagaide maid sáhttá digaštallat: Mainna lágiin «doallat liekkasin» daid doaimmaid maid vánhemat ledje evttohan? Gii bargá maid?
- Boahtte vánhenčoahkkin: Muitte ahte jođiheaddji/vánhenáirras čielggadeaba mainna lágiin dat maid soabadedje, čuovvuluvvo nuppi čoahkkimis. Čilget vásihuvvon dili/rievdama/ovdáneami birra sihke bargiid ja vánhemiid perspektiivvas.